

71) er det lykkedes Sjøqvist at bringe en række nye enkeltheder, der dog som helhed ikke ændrer på Hæstrups resultater. Til gengæld vindes der meget derved, at Svenningsen gøres til centrumsfigur. Han står nu skarpere som leder end hos Hæstrup, og ikke mindst hans eminente evner som forhandler med Werner Best træder tydeligere frem. Men det gælder også hans manglende tæft for at omgås politikerne. Det er så tydeligt, at Sjøqvist reducerer Vilh. Buhl mere end rimeligt er, også mere end kilderne kan bære; dette være også sagt, selv om forfatteren af disse linier er hildet ved, at han netop i de fleste kritiske situationer i de dage var »stik-i-rend-dreng« for Buhl og allerede da fik en klar fornemmelse af Buhls politik og tankegang, der rakte frem til, hvad der ville være situationen efter det kommende tyske nederlag.

Uanset bogens lidenhed er den et godt grundlag for den, der vil have et indtryk af departementschefstyrets betydning uden at gå i gang med Hæstrups store værk. Apparat og teknik er, som man kunne vente, i topform.

Vagn Dybdahl

Knud J.V. Jespersen: *Brigaden. Den danske Brigade i Sverige 1943-45.* (Gyldendal, 1993). 288 s.

Med denne bog foreligger den første vægtige monografi om Den danske Brigade i Sverige. Brigadens tilblivelse og de politiske og militærpolitiske rammer for den er veldokumenterede gennem tidligere publicerede undersøgelser, hvor Brigaden har været genstand for punktstudier. Under skyldig hensyntagen til dette formulerer Jespersen da også sit hovedanliggende således: »Hovedbestræbelsen er imidlertid at skildre Brigaden, som den oplevedes af manden i geleddet, samtidig med at disse

oplevelser anbringes i det nødvendige videre perspektiv«. Til den ende har forfatteren gennemgået Brigadens arkiv og opsporet et omfattende privat materiale i form af dagbøger m.v. Især dagbøgerne giver et godt indblik i brigaderernes hverdag og holdninger til diverse tildragelser. I sagens natur er betrouelighederne til dagbogen åbenhjertige og bramfri, og forfatteren forstår at værdsætte denne kvalitet ved at lade kilderne tale for sig selv. Herunder afslører han en ikke ringe humoristisk sans og en høj grad af ubornerthed. Bogens flap afslører, at historikeren Jespersen har en fortid som officer, så læseren får en kvalificeret rundvisning i Brigadens forlægninger og ditto indføring i brigaderens barske mandfolkeliv. Det sidste gøres solidarisk, selv om forfatteren sørger for at holde en passende distance. Læseren bliver taget med til Brigadens flotille i Karlskrona, bliver præsenteret for Feltpoliti-Detachmentet, feltpræsterne og ikke mindst de underskønne lotter, som i hvert fald en del af de mere konservative officerer så på med stor skepsis. Læseren bliver også taget med på orlov og i messen, hvor man forsøgte at slå fritiden ihjel indimellem uddannelsens monotoni. Forfatteren påviser, at utålmodigheden for at komme hjem og smide tyskerne ud af landet var stor. Så meget desto større var frustrationen over først at lande på Sjælland, da det hele var overstået. Mange af Brigadens 5.000 mand gerådede i et sandt raseri, da »forræderiet« blev kendt. Via øjenvidnebeskrivelser kan forfatteren afdekke nærmest anarkistiske tilstande i kantonnementet på den anden side af Sundet.

Enkelte af Brigadens personel havde tidligt anet, hvad der den 4. maj 1945 viste sig at være en realitet: nemlig at brigaden kun var tænkt som et magtinstrument for de danske politikere, når tyskerne havde kapituleret. Denne la-

tente frygt havde givet anledning til en del konflikter i Brigaden. Og Jespersen afdækker andre konflikter, f.eks. mellem de lidt ældre, klassiske linieofficerer på den ene side og de yngre officerer og det menige mandskab på den anden side. Sidstnævnte var præget af den anti-autoritære modstandsmentalitet, og som forfatteren kan påvise ved en lille sociologisk undersøgelse af en enkelt deling, bestod Brigadens folk hovedsageligt af østdanske byboere. Sikkert med rette konkluderer han, at de var noget mere besværlige at kommandere rundt med end en typisk dansk hær enhed. Det kunne udløse stor vrede blandt de menige, når officererne ikke viste tilstrækkelig vilje til at dele vilkår med dem.

I sit afsluttende kapitel fremhæver forfatteren, at Brigaden i befrielsesdagene fik en væsentlig funktion som den magtfaktor, der sikrede ro og orden i en kritisk periode. Hvis forfatteren derved mener, at dele af modstandsbevægelsen faktisk pønsede på et kup, savner antagelsen kildebelæg. Men at politikerne betragtede Brigaden som en forsikring herimod, er hævet over enhver tvivl. Som tingene udviklede sig, blev Brigadens væsentligste funktion, sådan som forfatteren også påpeger det, at den kom til at danne grundstammen i den nye danske hær, som derved forbløffende hurtigt blev stablet på benene.

Alt i alt er Knud J.V. Jespersens bog et godt stykke håndværk. Forfatteren formulerer sig elegant og underfundigt, og man føler sig i godt selskab med både forfatteren og Brigadens folk. Blandt sidstnævnte vil bogen sikkert blive en bestseller og give anledning til mange »kan du huske?«- ikke mindst med udgangspunkt i bogens illustrationsrigdom, som undertiden kan forekomme en anelse overdrevet for den almindeligt interesserede læser.

Henrik Skov Kristensen

Anette Warring: *Tyskerpiger – under besættelse og retsopgør*. (Gyldendal, 1994). 260 s., 298 kr.

De danske kvinder, der under besættelsen *fraterniserede* med tyske besættelsessoldater (begrebet spænder i denne sammenhæng fra »at gå med« over et eller flere seksuelle forhold til giftermål og børn), blev under besættelsen og senere påhæftet nogle af det danske sprogs mere krasse sprogfornyelser. Af disse er tyskerpiger så absolut det mest neutrale. Disse kvinder er emnet for Anette Warrings bog – og ph.d.-afhandling.

I mange år har den overvejende del af litteraturen om besættelsen været centreret om det kendte skisma mellem kamp eller tilpasning – modstand eller samarbejde. Ikke så underligt da der i skismaet ligger gemt meget evigaktuelt stof til eftertanke om politik, moral og samfundsliv i det hele taget. Denne bog er ingen undtagelse. Også den henter flere af sine problemstillinger i dette skisma, men så sandelig også andre steder – og uden at syntesen lider skade af den grund.

Warring mener, at hendes undersøgelse udforsker »relationer mellem nationalitet, køn og seksualitet« (s. 11). Hertil må den tyske racepolitik også inddrages, da den befordrede en væsentlig betingelse, nemlig at den tillod tyske soldater at omgås danske kvinder, da disse blev anset for at være ariske.

Warring påpeger den ekstreme brændemærkning af disse kvinder, da den har sat sig stærke spor i den folkelige bevidsthed – eksemplificeret ved bl.a. tyskerpigen i TV-serien *Matador*, som kort fortalt beskrives som dum og grim! En langt mindre plads udfylder disse kvinder i både den historiske og sociologiske forskning. Det meget stærke og negative billede i den folkelige bevidsthed og den ringe udforskning af fænomenet udgør en fare for at drage forhastede konklusioner.